

Spis treści wraz ze streszczeniami

tytuł: **Globalne i regionalne problemy ochrony środowiska**
autor: praca zbiorowa pod redakcją naukową Waldemara Polaka i Tadeusz Nocha
recenzja: prof. dr hab. Janusz Żurek, prof. UG dr hab. Ewa Polak, prof. UMK dr hab. Piotr Kamiński
wydawca: **Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Administracji**, 80-656 Gdańsk, ul. Wydmy 3,
tel. 058 305 08 12, 058 305 08 89, mail: wydawnictwo@gwsa.pl, www.gwsa.pl/wydawnictwo
wydanie: Gdańsk 2006, wyd. I, ISBN 83-89762-06-4

Rozdział I Procesy globalizacji a środowisko naturalne

---

doc. dr Marcelli Burdelski

Ochrona środowiska naturalnego jako problem globalny wpływający na stosunki międzynarodowe 11

Ograniczone zasoby surowców, problemy z dostępem do pitnej wody, dziura ozonowa, wycinanie lasów tropikalnych czy pustynnienie to główne problemy globalne związane z ochroną środowiska naturalnego. Będą one wywoływały w przyszłości konflikty zbrojne, szczególnie w krajach globalnego Południa. Zasoby ziemi są wyczerpywane i stąd konieczność przyjęcia Zrównoważonego Rozwoju.

mgr Aleksandra Friedberg

Społeczna (i ekologiczna) odpowiedzialność biznesu 17

Człowiek jako integralny składnik otaczającej go przyrody nie może bez niej istnieć. Dlatego też działania proekologiczne powinny być wpisane w misję każdej firmy. Koncepcja Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (CSR) dotyczy dobrowolnego zaangażowania firmy w interesy społeczne i ochronę środowiska. Zaangażowanie firmy w CSR (*Corporate Social Responsibility*) pomaga w budowaniu pozytywnego wizerunku, uwiarygodnieniu misji firmy w oczach klientów, pozyskaniu przychylności społeczności lokalnej, zwiększeniu zainteresowania inwestorów oraz przyczynia się do poprawy sytuacji wewnętrznej w firmie.

doc. dr ing. Renáta Hótová, doc. dr ing. Jaromir Lazar

Methodological Problems of International Tax Law 21

Artykuł dotyczy zagadnień międzynarodowego prawa podatkowego, obecnie bardzo aktualnych ze względu na różnice pomiędzy krajowym (czeskim – przyp. wydawcy) a międzynarodowym prawodawstwem, zwłaszcza przy pobieraniu podatków. W niniejszym artykule przedstawiono pojęcia z zakresu międzynarodowego prawa podatkowego i zasady jego połączenia z prawodawstwem Republiki Czeskiej, będące przedmiotem dyskusji. Artykuł napisany w j. angielskim.

prof. Ondrej Hronec, prof. Peter Adamišin, ing. Emília Huttmanová
The Opportunities and Requirements of Universities when offering Environmental Studies 31

Ekologiczne kształcenie formuje mozaikę stosunków między człowiekiem, społeczeństwem i naturą. Powinno przebiegać od przedszkola, przez szkoły każdego stopnia aż po uniwersytety następnego wieku. Dla podwyższenia świadomości ekologicznej potrzebne jest osiągnięcie zmiany zachowywania się wszystkich części składowych społeczeństwa. Ekologicznego kształcenia nie można pojmować tylko jako elementu biologii albo nauk przyrodniczych, lecz jako niezastąpioną część przedmiotów, które należą do kultury. Artykuł napisany w j. angielskim.

prof. Adam Karpiński

O nową filozofię ochrony środowiska naturalnego 37

Ochrona środowiska naturalnego wymaga zmiany funkcjonującego w teorii i w praktyce społecznej paradygmatu. Opisuje go biblijne sformułowanie: czynicie sobie Ziemię poddaną. Oto człowiek stał się podmiotem a Ziemia przedmiotem jego ekspansji. W relacji człowiek – Ziemia uprawiany jest model myślenia: „kto – kogo”. Paradygmat ten został następnie przeniesiony i jest urzeczywistniany w stosunkach społecznych. Stosunki te opisuje formuła: „zysk – strata”. Efektem tego są potężniejsze problemy społeczne i ekologiczne. Chcąc je rozwiązywać trzeba ten paradygmat zmienić. Alternatywa ma być zastąpiona koniunkcją. Ale to wymaga nowej filozofii. Zaprezentowana tu filozofia zwana mądrościowym syntetyzmem moralnym, jak się wydaje, może być podstawą formułowania owego nowego paradygmatu myślenia i działania człowieka. Istotą tej filozofii jest tworzenie stosunków społecznych o charakterze koniunkcyjnym: „zysk – zysk”. Wymagają one urzeczywistnienia. Takie stosunki społeczne mogą z kolei stać się podstawą sensownej ochrony środowiska naturalnego. Model: „kto – kogo” zostanie zastąpiony modelem współistnienia człowieka ze światem przyrodniczym.

dr Mieczysław P. Migoń
Etyczny model decyzyjny.....51

Sądzę, że etyczny model decyzyjny E. Sternberg koresponduje ściśle z zagadnieniem ochrony środowiska naturalnego. Jest on (jako EMD) charakteryzowany wedle czterech kroków zaproponowanych przez autorkę. Otóż w pierwszym kroku, przedsiębiorstwo powinno odpowiedzieć sobie na pytanie „jakie zostały przedsiębrane działania w sprawie ochrony środowiska naturalnego”. Na przykład „co powinniśmy zrobić z produktami ubocznymi?” Następnie, w drugim kroku należy najpierw upewnić się, czy diskutowany problem etyczny stanowi autentyczny problem z danym przedsiębiorstwem. Innymi słowy, czy dana sprawa ma związek z działaniami gospodarczymi danego przedsiębiorstwa. Z kolei trzecim krokiem, jest określenie ograniczeń szczegółowych. Na przykład zobowiązania wynikające z umów stanowią fundamentalne ograniczenia nałożone na postępowanie przedsiębiorstwa. To znaczy, że na mocy umowy przedsiębiorstwo ma obowiązek zakupić pewne części swego produktu. Wówczas nie może ono jednostronnie przestawić się na jakąś bardziej ekologiczną alternatywę. Następnie, czwartym krokiem jest ocena dostępnych możliwości wyboru. Na przykład podejmując decyzję związaną z ochroną środowiska, należy porównywać możliwy większy koszt początkowy ekologicznego przedsięwzięcia z oczekiwanymi długoterminowymi zyskami i odwrotnie, natychmiastową gratyfikację płynącą z robienia firmy ekologiczną, należy przeciwstawić późniejszym kosztom. Wtedy po dokonaniu oceny potencjalnych skutków pewnej propozycji w odniesieniu do długoterminowej wartości dla właściciela czy kalkulacji właściwej działaniom gospodarczym, należy zająć się oceną danej propozycji z punktu widzenia sprawiedliwości dystrybucyjnej i zwyczajnej przyzwoitości.

doc. Wioleta Mikołajczewska
Najważniejsze koncepcje ochrony środowiska przyrodniczego.....61

W niniejszym opracowaniu przedstawiony został przegląd najważniejszych koncepcji ochrony środowiska naturalnego. Skutki ludzkiego oddziaływania na środowisko mają charakter strat gospodarczych i społecznych, dlatego tak istotne jest podejmowanie skutecznych działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego. Przegląd koncepcji został poprzedzony przedstawieniem motywów, jakimi kieruje się człowiek podejmujący te działania. Szczególną uwagę zwrócono na koncepcję ekorozwoju, która jest pierwszą próbą zintegrowania ochrony środowiska przyrodniczego z rozwojem społecznym i ekonomicznym.

mgr Anna A. Panasiuk-Chodnicka, dr inż. Bazyli Panasiuk
Promocja zdrowia i higieny psychicznej a świadomość ekologiczna (dylematy i kontrowersje).....75

W artykule podjęto problematykę zdrowia i higieny psychicznej oraz sozologii, ekologii, wychowania zdrowotnego i edukacji ekologicznej. Pokazano ekologiczną zależność organizmu człowieka od środowiska oraz walory terapeutyczne ziół leczniczych, produktów pszczelich i zabiegów przyrodoleczniczych. Przedstawiono strategię działań ukierunkowanych na promocję zdrowia i higieny życia codziennego oraz kształtowanie świadomości ekologicznej i postaw biocentrycznych.

doc. dr Piotr Pawliszak
Globalny lęk przed genetycznie modyfikowaną żywnością. Analiza ramowa dyskursu publicznego.....89

Artykuł podejmuje globalny problem genetycznie modyfikowanej żywności. Posługując się wynikami sondaży społeczeństw europejskich oraz USA i Kanady, przedstawia i porównuje postawy i opinie o genetycznie modyfikowanej żywności. Stosując metodę analizy ram oraz odwołując się do teorii ramowania i wybranych psychologicznych teorii perswazji, wyjaśnia zjawisko znacznego nasilenia negatywnych postaw wobec genetycznie modyfikowanej żywności i zróżnicowania świadomości społecznej w Europie i USA.

Rozdział II

Aspekty techniczno-ekologiczne ochrony środowiska

prof. Piotr Kamiński, prof. Nataliya Kurhalyuk
Koncentracja pierwiastków chemicznych w środowisku a aktywność enzymów antyoksydacyjnych we krwi bociana białego *Ciconia ciconia*..... 107

W ostatnich latach notuje się stały spadek liczebności populacji bociana białego (*Ciconia ciconia*), nie tylko w Polsce, lecz zwłaszcza w Europie, co wiąże się z zanieczyszczeniem środowisk gnieźdzenia tego ptaka metalami ciężkimi. Dlatego celem naszych badań było zbadanie wpływu zróżnicowanego stresu środowiskowego, wyrażonego zmianami koncentracji pierwiastków chemicznych na odpowiedź ekofizjologiczną u bociana białego, gnieźdzącego się w zróżnicowanych środowiskach Polski południowo-zachodniej. Przeanalizowaliśmy stężenia pierwiastków z różnych grup oddziaływania na organizm; makroelementy (Ca, Mg, Fe, Na, K), mikroelementy (Zn) i toksyczne metale ciężkie (Cd, Pb). Reakcje ekofizjologiczne przejawiają się, m.in. zmianami aktywności enzymów antyoksydacyjnych (dysmutazy nadadtlenkowej SOD, katalazy CAT i ceruloplazminy CP) we krwi oraz zawartości reaktywnych substancji

kwasu tiobarbiturowego TBARS, podczas dnia i w porze nocnej. Prześledziliśmy procesy peroksydacji lipidów we krwi bocianów i zmiany ich zależności z wiekiem. Naszym celem była również próba wyjaśnienia, w jakim stopniu procesy bioakumulacyjne są determinowane wpływem etapów wzrostu piskląt.

prof. Nataliya Kurhalyuk, prof. Piotr Kamiński

Ekofizjologiczne aspekty stresu oksydacyjnego we krwi bociana białego (*Ciconia ciconia*) w zmiennych warunkach środowiska.....

129

Kolejne liczenia stanu populacji bociana białego (*Ciconia ciconia*) wykazały, że podlega on drastycznym wahaniom liczebności, że zmienia się zasiedlony przez niego areał i że gatunek ten wyraźnie reaguje na zmiany środowiska, zwłaszcza na zmianę dostępnych zasobów pokarmowych w wyniku działalności człowieka.

prof. Alek Manenko, dr Nataliya Khopjak, Liliya Khabrovska

Experimental research for estimate of character of xenobiotics combined effect under its successive action.....

145

Systematyczne oddziaływanie ksenobiotyków jest uważane jako toksykometryczne zmiany zsynchronizowane z połączonym efektem oddziaływania czynników chemicznych o takiej samej skali działania. Określenie zmian ogólnej toksyczności i jej charakteru w miarę ich postępującego działania jest podstawą planowania eksperymentu analizującego sukcesywny wpływ ksenobiotyków. Podczas tej stopniowej akcji oddziaływania takich czynników w warunkach eksperymentalnych o różnej skali intensywności czynnika toksycznego, rozwija się schemat metodyczny takich badań. Czas maksymalnej kumulacji efektów toksycznych w organach wrażliwych i procesach metabolicznych jest najbardziej istotnym czynnikiem ustalenia optymalnych kryteriów uniwersalności badań w warunkach stresowych. Nasze badania wskazują, że potencjalne oddziaływanie czynników toksyczności i stopnia ich kumulacji są zdeterminowane w sposób podobny (powiązany). Wówczas taki schemat eksperymentu staje się obligatoryjny. Jeśli natomiast zdefiniowane jest potencjalne działanie czynników toksyczności lub stopnia kumulacji innego czynnika kombinowanego efektu, wówczas taki schemat eksperymentu jest rekomendowany. W innych przypadkach może mieć zastosowanie prosty eksperyment. Artykuł napisany w j. angielskim.

doc. Tadeusz Noch

Wpływ wykorzystania źródeł energii cieplnej na środowisko.....

151

W opracowaniu zaprezentowano wpływ wykorzystania źródeł energii cieplnej na środowisko. Skupiono się nad problematyką zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery. Opisano badania i obliczenia stężeń emitowanych zanieczyszczeń. Również uwzględniono energetyczne wykorzystanie biomasy. W dalszej części dokonano analizę emisji spalin pochodzących z konwencjonalnych i odnawialnych źródeł energii cieplnej. Scharakteryzowano zachowanie układów kogeneracyjnych oraz rozwój turbin gazowych małej mocy. Przedstawiono nowoczesne rozwiązania w technice ogrzewania. Ponadto omówiono wpływ tlenków węgla na środowisko i zdrowie człowieka, a także warunki środowiska materialnego.

dr Halyna Tkachenko, Liliya Khabrovska, prof. Nataliya Kurhalyuk, dr Borys Plastunov

L-arginine treatment of Lead toxicity in rats.....

173

Określiśmy zmiany aktywności najważniejszych enzymów antyoksydacyjnych u szczurów z różną odpornością na niedotlenienie, poddawanych wpływom ołowiu (dawka 3,6 mg/kg biomasy per os). Badaliśmy wpływ L-argininy jako prekursora tlenu azotu, w dawkach 600 mg/kg masy ciała. Rejestrowaliśmy aktywność enzymów (dysmutazy ponadtlenkowej, katalazy, glutation-peroksydazy i poziom procesów lipoperoksydacji) jako odpowiedź organizmu na stres oksydacyjny spowodowany oddziaływaniem ołowiu. Nasze badania wskazują, że aminokwas L-arginina może występować jako efektywny przeciwutleniacz, powodując obniżenie poziomu procesów lipoperoksydacji w krwi i tkankach u szczurów, eksponowanych wcześniej na ołów (eksperyment modelowy). Zanotowaliśmy większy stopień zmian u zwierząt z niską odpornością na niedotlenienie. Nasze badania sugerują, że L-arginina może być używana jako efektywny czynnik intoksykacji ołowiem. Artykuł napisany w j. angielskim.

mgr Waldemar Żeleźnik, mgr Anna Kalinowska-Żeleźnik

Wykorzystanie nowoczesnych technologii informatycznych w monitorowaniu środowiska naturalnego.....

185

Stojąc w obliczu zagrożeń związanych z degradacją środowiska naturalnego podejmowane są takie działania, które prowadzą do ekologicznego zarządzania szeroko rozumianą przestrzenią. Niezbędne we współczesnym świecie są do tego nowoczesne technologie informatyczne, które pozwalają skutecznie monitorować stan środowiska naturalnego. W referacie omówiono wybrane narzędzia informatyczne wspomagające te działania. Najwięcej uwagi poświęcono systemowi GIS, wskazując jego uniwersalność. Ponadto wspomniano i krótko przybliżono takie narzędzia jak system zarządzania klasy ERP, system EMAS oraz internet. W zakończeniu podkreślono znaczenie długookresowej poprawy stanu środowiska naturalnego.

Rozdział III

Ekonomiczno-finansowe problemy ochrony środowiska

---

mgr Jolanta Chałupczak

Możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć proekologicznych 199

W Unii Europejskiej ochrona środowiska jest obszarem priorytetowym i traktowana jest jako nieodłączny element na rzecz trwałego i zrównoważonego rozwoju. W Polsce szczególna rola w systemie ochrony środowiska przypada gminom. Zadania jakie postawiono przed jednostkami samorządów terytorialnych przekraczają ich dochody własne. Realizacja wielu inwestycji proekologicznych uzależniona jest zatem od umiejętności zdobywania przez gminy dodatkowych środków finansowych. W pracy przedstawiono różne formy i źródła dostępnych dla gmin środków finansowych. Więcej uwagi poświęcono tym źródłom, z których gminy mogą uzyskiwać środki na uzupełnienie wkładu własnego, niezbędnego przy współfinansowaniu inwestycji z funduszy Unii Europejskiej.

dr Mariusz Fierek

Wpływ infrastruktury transportu na środowisko naturalne 213

Celem podjętych w pracy badań jest zaprezentowanie wpływu infrastruktury transportu na środowisko naturalne. Dla realizacji celu badań, koniecznym było pokazanie ekonomicznych aspektów ochrony środowiska, tj. inwestycje związane z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu; gospodarką ściekową i ochroną wód; gospodarką odpadami, ochroną i przywróceniem wartości użytkowej gleb oraz ochroną wód podziemnych i powierzchniowych; ze zmniejszeniem hałasu i wibracji, ochroną różnorodności biologicznej i krajobrazu; gospodarką wodną. Przedstawiono również wpływ poszczególnych gałęzi transportu na środowisko naturalne oraz zaprezentowano argumenty zwolenników rozwoju transportu i zwolenników ochrony przyrody.

prof. Milan Majerník, prof. Martin Bosák, prof. Jana Chovancová

Educational concept of Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) at Slovakian Universities 225

Autorzy przedstawiają ostatni rozwój edukacji proekologicznej na słowackich uniwersytetach, głównie na ich inżynierskich wydziałach mechanicznych, począwszy od wprowadzania pierwszych tematów zajęć ukierunkowanych na ochronę środowiska, aż po powstanie niezależnych jednostek organizacyjnych (katedr, zakładów zajmujących się problematyką ochrony środowiska – wyd.). Autorzy charakteryzują współczesny stan edukacji systemu zarządzania środowiskowego (EMAS) i kreślą perspektywy jego dalszego rozwoju. Równocześnie autorzy przedstawiają sylwetkę absolwenta oraz plany edukacyjne dla konkretnych typów, form i gałęzi badań wraz z wyszczególnieniem personelu i wyposażenia laboratoriów do prowadzenia badań naukowych, stanowiących wsparcie procesu pedagogicznego. Artykuł napisany w j. angielskim.

prof. Ryszard Pałgan

Europejskie organizacje i stowarzyszenia ekologiczne 237

Artykuł prezentuje organizacje i stowarzyszenia lobbingowe działające w zakresie ochrony środowiska.

prof. Ewa Polak, mgr Jarosław Polak

Perspektywa finansowa na lata 2007-2013 a szanse rozwoju zacofanych regionów UE 245

Celem polityki regionalnej UE jest wyrównywanie poziomu rozwoju między regionami krajów członkowskich i zapewnienie spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty. Innym z jej zauważalnych efektów jest zmniejszanie różnic rozwojowych między państwami i jednocześnie wzrost zróżnicowania wewnątrz poszczególnych państw. Nowa perspektywa finansowa na lata 2007-2013 stwarza szansę dla najbardziej zacofanych regionów, jednak ich podstawowym problemem jest zdolność absorpcji rosnącej pomocy z budżetu UE.

prof. Waldemar Polak

Ekorozwój w Regionie Bałtyckim 269

Niniejsze opracowanie analizuje problem ekorozwoju w Regionie Morza Bałtyckiego. Region Bałtycki charakteryzuje wielki potencjał rozwoju ekonomicznego i społecznego. Natomiast warunki środowiska w regionie Bałtyku są zróżnicowane i obejmują szereg stref ekologicznych. W północnej części krajobraz zdominowały lasy, a w części południowej przeważają tereny rolnicze. Jednym z najważniejszych i zagrożonym zasobem pomiędzy tymi terenami jest Morze Bałtyckie. Jest to bardzo wrażliwy ekosystem, który w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat pochłania nadmierne ilości zanieczyszczeń pochodzących z wody i powietrza.

mgr Aleksander Wasiuta

Theoretical basis of economic instruments in environmental protection 287

Zależności między gospodarką a środowiskiem są niezaprzeczalne. Wzrastające antropogenne zagrożenia środowiska przyrodniczego spowodowały wzrost zainteresowań ochroną środowiska w naukach

ekonomicznych. Już w latach 70. XX w. zaczęła rozwijać się dziedzina ekonomii środowiskowej i pojawił się pogląd, że ochrona środowiska przyrodniczego musi być obiektem zarządzania i że powinno ono być traktowane na równi z zarządzaniem zasobami pracy lub finansami. Jednym z najskuteczniejszych i najważniejszych mechanizmów ochrony środowiska w gospodarce rynkowej jest wykorzystanie ekonomicznych instrumentów. W artykule podjęto próbę określenia i systematyzacji podstawowych instrumentów ekonomicznych w polityce ochrony środowiska, identyfikacji różnic pomiędzy poszczególnymi instrumentami ekonomicznymi z uwzględnieniem ich wzajemnych powiązań, również analizy wpływu instrumentów ekonomicznych ochrony środowiska na działalność podmiotów gospodarczych. Artykuł napisany w j. angielskim.

Rozdział IV

Ochrona środowiska – szczebel regionalny i lokalny

mgr Tomasz Bojar-Fijałkowski

Regulacje prawne w obszarze zarządzania środowiskowego..... 309

W artykule przedstawiono pojęcie zarządzania środowiskowego wraz z elementami społeczno-ekonomicznymi, które stały się podstawą budowy tego terminu. Zaprezentowano także katalog przepisów i aktów, które regulują zarządzanie środowiskowe w polskim systemie prawa. Z uwagi na członkostwo Polski w Unii Europejskiej oraz krajowe ustawodawstwo wykonawcze do przepisów wspólnotowych, obok Konstytucji RP, ustaw i rozporządzeń, czerpano ze źródeł prawa unijnego. Artykuł prezentuje interdyscyplinarne zagadnienia nauki o zarządzaniu oraz prawa ochrony środowiska w oparciu o stan prawny na dzień 1 czerwca 2006 roku.

dr Przemysław Kierończyk

Regulacja zagadnienia ochrony środowiska w konstytucjach krajów Europy Środkowej i Wschodniej..... 325

Opracowanie stanowi próbę ogólnego przedstawienia tych postanowień konstytucji, które dotyczą ochrony środowiska, połączoną z zamiarem odnalezienia wspólnych elementów w regulacjach. Pod pojęciem Europy Środkowej i Wschodniej autor – dla potrzeb tego artykułu – rozumie wszystkie kraje europejskie, które wyszły kilkanaście lat temu z okresu, tzw. realnego socjalizmu. Omawiane konstytucje w większości należą do tak zwanej „najnowszej generacji” europejskich ustaw zasadniczych, gdyż były uchwalane już w latach dziewięćdziesiątych, na fali wielkich zmian ustrojowych.

dr inż. Adam Kowalak

Udział społeczeństwa elementem wdrażania systemu zarządzania środowiskowego EMAS w gminach 337

System zarządzania środowiskiem zalicza się do grupy systemów informacyjnych. Zdobywanie, przyswajanie i interpretacja informacji o stanie i potrzebach środowiska wymaga stale uaktualnianej wiedzy specjalistycznej. Wiedzy wymaga również ocena wiarygodności i wagi otrzymywanych wiadomości. Do zastosowania posiadanych wiadomości w zarządzaniu konieczne są umiejętności. Uzasadnia to konieczność ścisłego powiązanie procesów zarządzania i edukacji. Wychodząc z założenia, że jednym z podstawowych warunków wdrożenia w polskich gminach europejskiego systemu zarządzania środowiskowego EMAS jest zapewnienie świadomego udziału społeczeństwa w tym procesie, przeprowadzono badania sondażowe w 60 gminach położonych w południowej i północnej Polsce, których celem było określenie zainteresowania administracji gminnej kształtowaniem świadomości ekologicznej społeczności lokalnej. Wyniki badań wykazały znikome zainteresowanie gmin działaniami na rzecz kształtowania proekologicznych postaw mieszkańców. Istnieje zatem pilna konieczność podjęcia działań mających na celu radykalną pozytywną zmianę podejścia samorządów gminnych do problemu kształtowania świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

dr Ulyana Lototska-Dudik, dr Nelya Krupka, dr Halina Tkachenko

Hygienic estimation of Lviv region water 351

Przeanalizowano uwarunkowania higieniczne naturalnych źródeł wodnych na terenie regionu lwowskiego (Ukraina). Wyszczególniono powiązania sieci wodnych regionu z uwzględnieniem różnego typu dopływów. Zaznaczono, iż głównym źródłem tego systemu wodnego pozostają wody podziemne. Rozpatrzono negatywne czynniki decydujące o utrzymaniu stanu czystości wód i dorzeczy (z uwzględnieniem kategorii klas czystości). Zaliczono do nich: zanieczyszczenie gleb, wód, zmiany struktury krajobrazu i środowiskowych polutantów. Wyszczególniono zróżnicowane pod względem zanieczyszczenia produktami toksycznymi (polichlorowane bifenyle, węglowodory policykliczne, produkty naftowe itp.) określone dzielnice Lwowa i podano ich status zagrożenia hydrologicznego. Według opinii autorów głównym źródłem tych zanieczyszczeń pozostają, w stosunku do innych, chloroorganiczne węglowodory i toksyczne metale ciężkie. Artykuł napisany w j. angielskim.

prof. Olga Wasiuta

Criteria of shaping up Ukraine ecological policy.....359

Stan ekologiczny Ukrainy jest niepomysłny ze względu na ekologię i ekonomię, co nie pozwala podejmować skuteczne działania prowadzące do demokracji, gospodarki rynkowej i społeczeństwa obywatelskiego. Na początku XXI wieku mamy w Ukrainie do czynienia z nową sytuacją społeczno-ekonomiczną i polityczną. W związku z tym istnieje potrzeba innego spojrzenia na politykę ekologiczną państwa, by dostosować ją do nowych wymagań wynikających z innych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, niż miało to miejsce w latach 90. XX wieku. Dalszy wzrost gospodarczy wymaga stałej troski o stan środowiska i podejmowania wszelkich, możliwych działań chroniących je przed degradacją. Trwałość rozwoju wymaga zmian w strukturze prawnej i instytucjonalnej, które pozwoliłyby na zrealizowanie wspólnego interesu, jakim jest ochrona środowiska. Artykuł napisany w j. angielskim.

prof. Sergiusz Wasiuta

Ukraine before and after Chernobyl social and medical aftermath of the disaster in Chernobyl as a result of Soviet ecological policy 373

Socjalno-medyczne skutki planetytarnej technogennej katastrofy w Czarnobylu przeanalizowane z pozycji współczesnych strategii cywilizacyjnych, jako rezultat kolonialnej radzieckiej polityki ekologicznej. Pokazano, iż Ukraina przed i po Czarnobylu to historia i praktyka kumulacji sprzeczności kolonializmu ekologicznego oraz pseudotechnokratycznej polityki, jako sensu gospodarki radzieckiej na Ukrainie w latach 1970-1980 oraz ich tragiczne znaczenie we współczesnych realiach światowych. Przez dominującą rolę czynników politycznych uwidoczniło źródła i rzeczywistość katastrofy Czarnobylskiej, jako społeczno-ekologiczny kres rozwoju polityki totalitarnej, która zademonstrowała światu przerażający przykład realizacji potencjalnego technicznego ryzyka, związanej z tym straszliwej biedy dla milionów ludzi, wiecznie gnębiący przykład bezczynności politycznej oraz bezodpowiedzialności społeczno-politycznego systemu radzieckiego. Przeanalizowany został okres po Czarnobylu w kontekście narodowościowego doświadczenia historycznego, tendencji światowych i perspektyw ekologizacji polityki energetycznej na tle kształtowania podejść zbilansowanych i kompleksowych do kwestii środowiska naturalnego i stałego rozwoju. Artykuł napisany w j. angielskim.

dr Zbigniew Wojciechowski

Broń chemiczna zatopiona w Morzu Bałtyckim po drugiej wojnie światowej 395

Po zakończeniu drugiej wojny światowej na konferencji pokojowej w Poczdamie zapadła decyzja o zatopieniu w Morzu Bałtyckim odnalezionego na terytorium Niemiec amunicji chemicznej i bojowych środków trujących. Alianci środki te zatopili głównie w rejonie Bornholmu i Gotlandii. Wskutek powtarzających się przypadków skażeń w 1993 r. Komitet Środowiskowy Komisji Helsińskiej powołał grupę ekspertów, która oszacowała przybliżoną ilość i rodzaj wspomnianych środków. Określenie dokładnych danych jest niemożliwe. Obecnie wobec rosnącego zagrożenia zatopioną bronią chemiczną, jedynym rozwiązaniem jest stworzenie wspólnego międzynarodowego systemu jej rozpoznania, monitorowania, wydobycia i niszczenia. Tylko systematyczna działalność wszystkich państw nadbałtyckich pozwoli na całkowitą eliminację tego groźnego problemu.

doc. dr Ryszard Zagłoba

Realizacja polityki zrównoważonego rozwoju – zadania samorządu i administracji publicznej (na przykładzie Gdańska w aspekcie ochrony środowiska naturalnego) 403

Artykuł opisuje wybrane aspekty programu „Zrównoważonego Rozwoju w Aspekcie Ochrony Środowiska” dla miasta Gdańska. Program ten jest efektem dziesięciu lat pracy struktur samorządowych okresu transformacji. Wykorzystano w nim doświadczenia z pierwszych lat realizacji polityki ekologicznej miasta Gdańska. W pracy podkreślono znaczenie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska zobowiązującej organy samorządu terytorialnego do planowania i realizacji zadań wynikających z polityki ekologicznej państwa na swoim terenie. Również przedstawiono konkretne osiągnięcia miasta Gdańska w tym zakresie, przytaczając dane GUS i treści informacji publikowanych w mediach przez służby informacyjne Prezydenta Miasta Gdańska.

prof. Bogdan Zalewski

Miejsce i rola Polski w ochronie naturalnego środowiska Bałtyku 413

W artykule scharakteryzowano geograficzne warunki regionu Morza Bałtyckiego. Następnie skupiono się nad rolą i miejscem Polski w ochronie naturalnego środowiska tego akwenu. Wiele uwagi poświęcono polskiej strategii ochrony wód i udziałowi w międzynarodowych programach kontroli środowiska Bałtyku. Na koniec zawarto drogi prowadzące do poprawy stanu środowiska naturalnego i przyszłości tego morza.